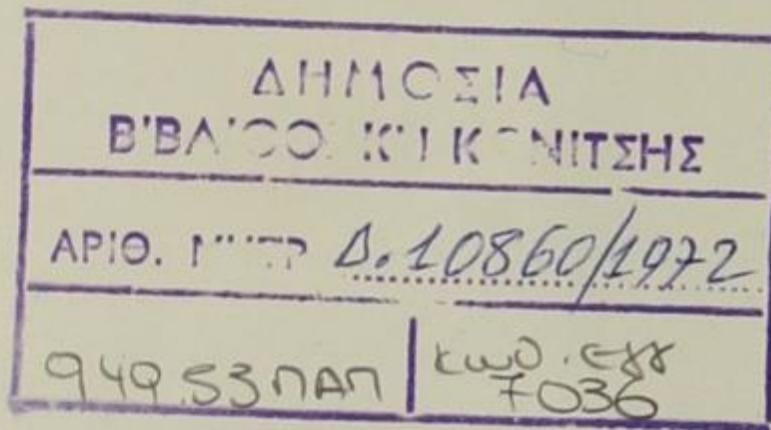

ΤΑΚΗ ΧΡ. ΠΑΠΑΔΗΜΟΥΛΗ

Η ΚΟΝΙΤΣΑ

ΠΟΥ ΕΣΒΗΣΕ

Η ΚΟΝΙΤΣΑ ΤΟΥ ΕΣΒΗΣΕ

Τὸ κάθε τι ποὺ πέρασε γιὰ πάντα μ' ἔχει σκλάβο
κι' ὅσο γυρεύεις σήμερα τὸ χτὲς νὰ μ' ἀφανίσεις
τόσο σ' ἐκεῖνο θὰ γυρνῶ καὶ τόσο δὲν θὰ παύω
νὰ ζῶ στὶς ἀναμνήσεις...

Ναπολ. Λαπαθιώτης

ΠΡΩΛΟΓΟΣ

Σὰν πέρνεις ἀπὸ τὰ Γιάννινα τὸν ἀσφαλτοστρωμένο δρόμο ποὺ ὁδηγεῖ στὴν Κόνιτσα, τὴν θρυλικὴν αὐτὴν πρωτεύουσαν τῆς ὁμώνυμης αίματοθαμένης ἐπαρχίας καὶ φθάνεις στὸ πειὸν ψηλὸν σημεῖον τῆς διαδρομῆς, στὴν Βίγλα, γιὰ νὰ κατηφορίσῃς τὶς συνεχεῖς κορδέλλες ποὺ τελειώνουν στὸν Βοϊδομάτη, ξανοίγεται, μπροστά σου ἔνα ἐξαίσιο θέαμα.

Δεξιὰ ὁρθώνεται ὁ μεγαλοπρεπής ὅγκος τοῦ κατάφυτου θουνοῦ, τοῦ Λάζαρου, ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ τὴν Γκαμήλα τὴν πειὸν ψηλήν του ἄδενδρην κορυφὴν καὶ καταλήγει στὰ ἀπότομα φαράγγια τοῦ Βίκου.

Μπροστά σου εἶναι ὁ κάμπος τῆς Κόνιτσας καταπράσινος χειμῶνα καλοκαΐρι ἀπὸ τὰ ἄφθονα νερά τοῦ Ἄωου ποὺ ζωογονοῦν τὰ τριφύλια, τὰ καλομπόκια καὶ τὰ μποστανικά. Στὸ βάθος, στοὺς πρόποδες τοῦ μαγευτικοῦ θουνοῦ — τῆς Τύμφης — νωχελικὰ ξαπλωμένη παρουσιάζεται ἡ Κόνιτσα πνιγμένη κι' αὐτή, ὅπως ὅλη τῆς ἡ γύρω φύσις, στὸ πράσινο, προστατευμένη ἀπὸ τὸ Βορρὰ ἀπὸ τὸ θουνὸν τοῦ Προφήτη Ἡλία.

Αριστερά σου ὅλο θουνὰ δασωμένα. Εἶναι τὰ θουνὰ τῶν χωριῶν ποὺ συνορεύουν μὲ τὴν Ἀλβανία.

Ἀπὸ τὴν χαράδρα ποὺ σχηματίζουν ἡ Τύμφη καὶ ὁ Λάζαρος κυλάει ὁ ὁρμητικὸς Ἅῶος, ποὺ δυναμωμένος μὲ τὰ κατακάθαρα νερά τοῦ Βοϊδομάτη προχωρεῖ ἀπὸ τὰ δυτικὰ τοῦ κάμπου στὴν Ἀλβανία φέρνοντας τὸν χαιρετισμὸν τῶν λεύτερων στὰ σκλαβωμένα ἀδέλφια μας τῆς Βορείου Ἡπείρου, καὶ τὴν ἐλπίδα πώς κάποτε καὶ ἔκει θὰ κυματίσῃ τὸ σύμβολο τῆς λευτεριᾶς, ἡ κυανόλευκη.

Μόνο πίνακας δυναμικοῦ καλλιτέχνη θὰ μπορέσῃ ν' ἀπεικονίσῃ τὴν ὁμορφιὰ τοῦ τοπίου.

Συνεχίζοντας τὸ δρόμο μετὰ τὸν Βοϊδομάτη μέσα σ' ἔνα ὄργιο θλαστήσεως θεξιὰ κι' ἀριστερά σου, νοιώθεις ἔντονο καὶ διαπεραστικὸ τὸ ἄρωμα ποὺ ἔρχεται ἀπὸ τὸν κατάφυτο Λάζαρο κι' ἀπὸ τὰ κάθε λογῆς ἀγριολούλουδα τοῦ θουνοῦ καὶ τοῦ κάμπου ποὺ τὰ σκορπάει τὸ ἐλαφρὸ ἀεράκι τῆς ποταμιᾶς. Μὰ ὅν γιὰ τὸν κάθε ξένο ἐπισκέπτη τῆς ιέξωτικῆς αὐτῆς γωνιᾶς, αὐτὴ ἡ εἰκόνα παρουσιάζεται μπροστά του, στὸν Κονιτσιώτη ποὺ ζῇ μακριά της, ἡ νοσταλγία τὰ ντύνει ὅλα μὲ τὸν ἀχνὸ τοῦ ὀνείρου. Συνεπαρμένος ὁ νοσταλγὸς θλέπει τριγύρω του Νύμφες καὶ Δρυάδες νὰ ξεσηκώνωνται μὲ τ' ἀραχνούφαντα πέπλα τους, νὰ στήνουν χορὸ στὴν καταπράσινη ἔκταση καὶ νὰ τὸν προσκαλοῦν στὸ θεϊκό τους γλέντι.

‘Ο νοσταλγὸς αὐτὸς ζῇ τότε στὸν κόσμο τὸ δικό του τὸν παληὸ.

Αὐτὸν τὸν κόσμο τοῦ ὀνείρου ἔχει σκοπὸν νὰ ζωντανέψῃ ἡ πραγματεία μου αὐτὴ καὶ νὰ κάνῃ τοὺς νοσταλγοὺς τῆς γενέθλιας γῆς, νὰ στρέψουν τὴ σκέψη των στὰ περασμένα.

Στὴ Μάνα, στὸν Πατέρα μου καὶ στὸν ἀδελφό, τὸν μικρὸ Φωτάκη, ποὺ τοὺς ικρατάει στὰ σπλάχνα τῆς ἡ γενέθλια γῆ, στέλνω ὅλη τὴ σκέψη μου γράφοντας τὶς γραμμὲς αὐτές.

Μάρτιος 1969

Η ΚΟΝΙΤΣΑ ΚΑΤΑ ΤΑ ΠΡΩΤΑ 30 ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΠΑΡΟΝΤΟΣ ΑΙΩΝΟΣ

Η Κόνιτσα, μολονότι μικρή πολίχνη μὲ πληθυσμὸ γύρω στὶς 2.500 κατοίκους, διατηροῦσε στὰ περισσότερα σπίτια της ἀστικὴ παράδοση, ποὺ στὴν Ἡπειρο μόνον στὰ Γιάννινα, στὴν Ἀρτα καὶ στὴν Πρέβεζα ὑπῆρχε.

Τὰ περισσότερα σπίτια ἔδειχναν πραγματικὴ ἀρχοντιά. Η Κόνιτσα δὲν παρουσίαζε ἀγροτικὸ χωριό, ὅπως εἶναι ὅλα τὰ χωριὰ τῆς Ἡπείρου στὰ ὅποια ὅλοι οἱ κάτοικοι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ἀσχολοῦνται μὲ τὴν γεωργία καὶ τὴν κτηνοτροφία καὶ γενικῶς μὲ τὶς ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι χειρονακτικὲς ἐργασίες.

* Τὸ μεγαλύτερο ποσοστὸ τῶν ἀνδρῶν τῆς ἀστικῆς τάξεως κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦσχολεῖτο μὲ τὸ ἐμπόριον καὶ τὰ διάφορα ἐπαγγέλματα καὶ ἀφ' ὑψηλοῦ μὲ τὴν καλλιέργειαν τῶν χωραφιῶν, τὴν δποίαν εἶχαν ἀναθέσει στοὺς πτωχοὺς δμοεθνεῖς των καὶ στὴν παροικία τῶν Τούρκων.

Δὲν ἦσαν δμως καὶ λίγοι ἐκεῖνοι ποὺ ἔπερναν τὸ δρόμο τῆς ἔνητειᾶς (Βαλκάνια, Αἴγυπτο, Ἀμερική, Παλαιὰ Ἑλλάδα).

Η Κονιτσιώτισσα ἦταν ἡ κυβερνήτρα τοῦ σπιτιοῦ τῆς γι' αὐτὸ καὶ τὰ σπίτια ἔλαμπαν ἀπὸ καθαριότητα. Καλοντυμένες ὅπως οἱ Γιαννιώτισσες καὶ ὅχι μὲ χωριάτικες ἐνδυμασίες, καθαρὲς καὶ εὐπροσήγορες, εἶχαν τὰ σπίτια τους ἀνοιχτά, στολισμένα καὶ πεντακάθαρα καὶ ἔτοιμα ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν γιὰ νὰ δεχθοῦν καὶ νὰ φιλοξενήσουν.

Πραγματικὲς πυργοδέσποινες. Καμιὰ ἀπολύτως διαφορὰ μὲ τὶς νοικοκυρὲς τῶν Γιαννίνων καὶ τεραστία ἡ διαφορὰ μὲ τὶς γυναῖκες τῶν χωριῶν.

Περίφημα τὰ γλυκά των, παράδοσίς των δὲ ἦταν νὰ διατηροῦν ὅλων τῶν εἰδῶν λουλούδια στὶς αὐλές των.

Τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ὑπῆρχε στὴν Κόνιτσα καὶ ἐπιστημονικὸς κύκλος ὃχι εὔκαταφρόνητος, ποὺ δημιουργοῦσε ἀξιόλογη πνευματικὴ κίνηση. Αἱ συζητήσεις καὶ αἱ γνῶμαι τῶν μορφωμένων Κονιτσιωτῶν ἦσαν σχολεῖο γιὰ τοὺς ἄλλους, οἱ δποῖοι ἐγένοντο κοινωνοὶ διαφόρων ἐπιστημονικῶν, κοινωνικῶν κλπ. θεμάτων.

Μ' αὐτὴν πραγματεία κατέβαλα προσπάθεια γιὰ νὰ παρουσιάσω τὴν εἰκόνα τῆς κοινωνικῆς ζωῆς τῆς Κονίτσης κατὰ τὰ πρῶτα τριάντα χρόνια τοῦ παρόντος αἰῶνος, μιᾶς ἐποχῆς ποὺ τὴν ἔζησε περισσότερο ἄλλα καὶ ποὺ τὴν θεωρῶ ως τὴν χρυσῆ ἐποχήν, κατὰ τὴν δποίαν ἡ Κόνιτσα παρουσίαζεν κατ' ἔξοχὴν ἀστικὴν ἐμφάνισιν.

Θὰ πρέπει νὰ μοῦ συγχωρεθοῦν παραλήψεις, γιατὶ διὰ τοῦ ἔγραψα βασίζεται στὴν ἴδια μου ἀντίληψη καὶ μόνον. Ἐξ ἄλλου διὰ τὸν μέχρι τῆς ἀπελευθερώσεως χρόνον δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχω σαφεῖς, λόγω τότε ἥλικίας, παραστάσεις.

Κατὰ τὴν περίοδο αὐτὴν συνετελέσθη τὸ μεγαλύτερο χαροποιὸ γεγονός. Ἡ ἀπελευθέρωσίς μας ἀπὸ τὴν Τούρκικη σκλαβιά. Ἡμεῖς οἱ παλαιότεροι ποὺ ζήσαμε στὰ μικρά μας χρόνια τὴν σκλαβιὰ καὶ φορέσαμε τὸ κόκκινο φέσι μὲ τὴν μαύρη φούντα, εἴμεθα περισσότερο παντὸς ἄλλου εἰς θέσιν νὰ νοιώσουμε τὶ θὰ πῆ ἐλευθερία.

Οἱ πρόγονοί μας εἶχαν βαθειὰ ὁιζωμένη τὴν πίστη διὰ θαρχόταν ἡ ἀγία ἐκείνη ἡμέρα ποὺ θὰ ἀποτίναζαν τὸν βραχνὰ τῆς σκλαβιᾶς.

Τὸ ὅνειρο αὐτὸν θέριεψε στὰ τελευταῖα χρόνια καὶ διὰ μεγάλος αὐτὸς ἀγῶνας ἔξεπασε τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1912.

Τὴν 21 Φεβρουαρίου 1913 ἔπεσαν τὰ Γιάννινα καὶ εἰσήρχετο σ' αὐτὰ διὰ Ἑλληνικὸς στρατὸς μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν θρυλικὸ τού ἀρχιστράτηγο τὸν τότε διάδοχο Κωνσταντίνο.

Στὶς 23 τοῦ ἵδιου μηνὸς διὰ στρατὸς τοῦ στρατηγοῦ Τζαβῆτ πασᾶ ποὺ εἶχε κατασταλᾶξει στὴν Κόνιτσα σακατεμένος ἀπὸ τὴν ταλαιπωρία καὶ τὴν πεῖνα, ἔπερνε τὸ δρόμο γιὰ τὴν Ἀλβανία. Τὴν ἴδια μέρα πρῶτοι μπῆκαν στὴν Κόνιτσα οἱ ἀντάρτες μας. Χαρούμενες καμπάνες μάζεψαν ὅλο τὸν πληθυσμὸ ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλη-

σία τοῦ ἀγίου Νικολάου δπου ἀντηχοῦσαν αἱ ζητωκραυγὴς καὶ αἱ ντουφεκιὲς τῶν ἀνταρτῶν. Ὁ Δεσπότης μας, ὁ Σπυρίδων Βλάχος, δογάνωσε ἀμέσως πολιτοφυλακὴν ἀπὸ κατοίκους τῆς Κονίτσης γιὰ νὰ τηρήσουν τὴν τάξιν καὶ νὰ προστατεύσουν τὴν ζωὴν καὶ τὴν περιουσία τῶν Τούρκων.

Εἶναι πρὸς τιμὴν τῶν Κονιτσιωτῶν δτι οὔτε τὸ παραμικρὸ ἔκτροπο δὲν ἐσημειώθηκε μέχρις δτου τὴν εὐθύνην τῆς τάξεως ἀνέλαβεν ἡ Ἑλληνικὴ Χωροφυλακή.

Πρέπει ὅμως νὰ ὅμολογηθῇ δτι καὶ ἡ συμπεριφορὰ τῶν Τούρκων, (ἀξιωματούχων, στρατοῦ καὶ λαοῦ), πρὸς τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον ὑπῆρξεν ἄψογος. Οἱ Τούρκοι στρατιῶται μολονότι ἔμαστίζοντο ἀπὸ τὴν πεῖνα, σὲ κανένα ἀπολύτως ἔκτροπο δὲν προέβησαν. Ἐκλιπαροῦσαν γιὰ λίγο «ἐκμέκ» καὶ σοῦ προσέφεραν καὶ τὸ δπλὸ τῶν ἀκόμη.

Σημειοῦμεν δτι ὁ Σπυρίδων κατὰ τὶς τελευταῖς ἡμέρες τῆς Τουρκοκρατίας συνελήφθη καὶ ἐφυλακίσθη στὸ οἴκημα ποὺ πρὸ ἔτῶν ἔχρησίμευε ὡς Δημόσιον Ταμεῖον, ὡς δογανωτὴς τῶν ἀνταρτικῶν Σωμάτων, ὑπῆρχε δὲ κίνδυνος νὰ καταδικασθῇ εἰς θάνατον καὶ νὰ ἐκτελεσθῇ ἂν δὲν ἐπενέθαινε ὁ Γιαννιώτης Στρατηγὸς καὶ ὑπερασπιστὴς τοῦ Μπιζανίου Ἐσσάτ Πασσᾶς, καταστὰς ὑπεύθυνος ὑπὸ τοῦ Ἑλληνος Ἀρχιστρατήγου, τοῦ τότε διαδόχου τοῦ Θρόνου Κωνσταντίνου.

Τὴν ἄλλη μέρα ἔμπαινε στὴν Κόνιτσα ὁ τακτικὸς Ἑλληνικὸς στρατὸς ἀπὸ τὴ Μεγάλη Ράχη. Τὸ τὶ ἀκριβῶς ἔγινε στὴ βρύση τοῦ Ἀγιάννη δπου συγκεντρώθηκε ὅλος ὁ πληθυσμὸς μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν Δεσπότη οἵναι δύσκολο νὰ περιγραφῇ. "Ολοι ἔκλαιγαν ἀπὸ χαρά, ἀγκάλιαζαν καὶ φιλοῦσαν τοὺς Ἑλληνας στρατιώτας ποὺ τοὺς ἔβλεπαν σὰν ἡμιθέους.

"Άλλο σημαντικὸ γεγονὸς γιὰ τὴν Κόνιτσα κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶναι ἡ ἴδρυση καὶ ἡ ἀπὸ τὸ ἔτος 1925 λειτουργία τοῦ Ἀναγνωστοπούλείου Γεωργικοῦ σχολείου διὰ κληροδοτήματος τοῦ ἐκ Παπίγκου καταγομένου διαπρεποῦς ἐπιστήμονος καὶ φιλανθρώπου Μιχαὴλ Ἀναγνωστοπούλου.

Διὰ τὴν ἰστορίαν σημειοῦται δτι, σύμφωνα ἄλλως τε καὶ μὲ τὴν διαθήκην τοῦ Ἀναγνωστοπούλου, εἶχεν ἀποφασισθῇ νὰ λειτουργήσῃ κλασσικὸν Γυμνάσιον στὴν Κόνιτσα πρὸ τῆς ἀπελευθε-

ρώσεως. Εἶχεν μάλιστα ἐπίλεγεῖ ώς τόπος κατασκευῆς τοῦ οἰκήματος δὲ ἄνω τῆς τοποθεσίας «Πλατάνια» χῶρος. Τότε μάλιστα κατεσκευάσθη καὶ δὲ καρρόδρομος ποὺ ἔφθανε μέχρι τὴν τοποθεσία «ἄλατσιὰ» καὶ εἶχε ἀρχίσει ἡ ἔξιρνξις καὶ μεταφορὰ τῆς πέτρας παρὰ τοῦ ἀναλαβόντος τὴν ἐργασίαν ταύτην ἐργολάβου Δημ. Γκόρτσου. Ὁ δρόμος αὐτὸς ἔμεινε ἔκτοτε ώς «δρόμος τοῦ Γκόρτσου».

Προορισμὸν τὸ σχολεῖον αὐτὸς εἶχε δῆχι νὰ ἔεφουρνίζῃ γεωπόνους, ἀλλὰ νὰ καταστήσῃ τοὺς γεωργοκτηματίας ἵκανοὺς διὰ τὴν καλλιτέραν ἐκμετάλλευσιν τῶν κτημάτων των.

Τὸ σχολεῖον αὐτὸς ηύτυχησε τὴν ἐποχὴν ἐκείνην νὰ ἔχῃ ἀφοσιωμένο εἰς τὴν ἀποστολήν του διδακτικὸ προσωπικό.

Πρῶτος διευθυντής του ἔχρημάτισε δὲ Ἑ. Ἀνδρου γεωπόνος Δημήτριος Παντελιᾶς. Καθηγηταὶ δὲ οἱ κ. κ. Κ. Γεωργιάδης — Δημήτριος Παντελιᾶς. Καθηγηταὶ δὲ Κ. Γεωργιάδης — διαδεχθεὶς βραδύτερον τὸν Δ. Παντελιᾶν εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ Σχολείου — καὶ Μάνθος Μέντζος ἀπὸ τὴν Βήσανη, γεωπόνοι ἀμφότεροι.

Ἐμψυχωμένο τὸ σχολεῖο ἀπὸ τὸ ἐκλεκτὸ διδακτικὸ προσωπικὸ ἔφθασε ταχέως εἰς τὸ ζενίθ τῆς ἀποδόσεώς του, ἐκπληρῶν πλήρως τὸν προορισμό του. Ἀπὸ δὲ οὓς τοὺς νομοὺς τῆς Ἑλλάδος προσέτρεχαν παιδιὰ προορισμένα νὰ γίνουν τέλειοι γεωργοκτηματίαι.

Ἐξεταζομένης δημοσίᾳ τῆς ἐπιρροῆς του εἰς τὴν ἐπαρχίαν Κονίτσης, ἡ ἀπάντησις δυστυχῶς δὲν εἶναι ἵκανοποιητική.

Ἐλάχιστα παιδιὰ ἐκ τῆς ἐπαρχίας μας ἔφοίτησαν καὶ οὐδὲν Ἑ. αὐτῶν ἔχει ἀσχοληθῆ μὲ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν διδαχθέντων.

Ἡ διστακτικότης δὲ τοῦ ἀγροτικοῦ κόσμου τὸν ἥμποδιζε νὰ πλησιάσῃ τὸ σχολεῖον καὶ οὕτω δὲν κατωρθώθη οὗτος νὰ μυηθῇ καὶ νὰ ἐνημερωθῇ εἰς τὰς συγχρόνους ἐπιστημονικὰς μεθόδους τῆς γεωργοκτηνοφικῆς ἐκμεταλλεύσεως.

Τὸ Σχολεῖον τοῦτο ἀφ' ἐνὸς μὲν λόγῳ τελείας καταστροφῆς τῶν ἐγκαταστάσεών του — πλὴν τοῦ κυρίου κτιρίου — κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου καὶ ἀφ' ἑτέρου τῆς ἐλαττώσεως τῶν πόρων του, ἥρξατο μὲν καὶ πάλιν ὑποτυπωδῶς λειτουργοῦν, δὲν κατώρθωσεν δημοσίᾳ ἐπανεύρη τὴν παλαιάν του

αϊγλιν, δι' ὃ καὶ ἡ προσέλευσις μαθητῶν κατέστη προβληματική.
Ἐπακόλουθον ἦτο νὰ παύσῃ νὰ λειτουργῇ ἀπὸ τὸ 1968.

Στὸν καιρὸν τῆς Τουρκοκρατίας ὑπῆρχε σημαντικὴ κίνησις μέσα στὴν Κόνιτσα. Τὰ χάνια της ἦσαν πάντοτε γεμάτα. Τοῦτο ὅφελεται στὸ ὅτι αὗτη ἀπετέλει τὸ κέντρον τῆς Ἐπαρχίας καὶ πολλῶν χωριῶν πέραν ταύτης. Τὰ χωριὰ αὐτὰ τότε εὑρίσκοντο εἰς ἀκμήν, λόγῳ τοῦ ταξιδεμοῦ τῶν ἀρρένων καὶ τῆς ἐκ τούτου εἰσροής χρήματος, ἀλλὰ καὶ διότι ὁ ἐκπατρισμὸς ἦτο σπανία περίπτωσις.

Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀρμοδιότης τῆς Μητρόπολεως (Βελλᾶς καὶ Κονίτσης) ἔξικνεῖτο πολὺ πέραν τῶν στενῶν ὁρίων τῆς Ἐπαρχίας της.

Μπέηδων σπίτια καὶ ἀρχοντικὰ Ἑλλήνων ὅχι λίγα προσέδιδαν ἀρχοντικὴ ἐμφάνιση.

Ζεῦνέλ - μπέη, Γιαγιά - μπέη, Σιαίμ - μπέη, Μουχτάρ - μπέη, Γεωργίου Μπεκιάρη, Χαραλ. Φλώρου, Ἰωάννου Φλώρου, Παναγιώτου Ρούβαλη, Κ. Παπαδιαμάντη, Πανάγ. Δόβα, Γ. Ἰμβρου, Γ. Γούναρη. Ἐνδεικτικὴ τῆς τότε εὐημερίας τῆς Κονίτσης εἶναι καὶ ἡ φράσις ποὺ διεσώθηκε «Κόνιτσα κασαμπᾶς Γιάννινα χωριό».

Ἄξιον ἴδιαιτέρας μνείας εἶναι τὸ κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἴδρυθὲν Ἐθνικὸν Ὀρφανοτροφεῖον μερίμνη τοῦ τότε ἀρμοδίου Διευθυντοῦ τοῦ Ὑπουργείου Προνοίας Θέοδ. Θεοδωρίδη. Τὸ ἴδρυμα τοῦτο προσέφερε μεγίστας ὑπηρεσίας εἰς τὴν Κόνιτσαν καὶ τὴν Ἐπαρχίαν, ἔξακολουθεῖ δὲ διαρκῶς βελτιούμενον νὰ ἀποτελῇ τὸ πλέον σημαντικὸν ἔργον ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ μας.

ΠΝΕΤΜΑΤΙΚΗ ΗΓΕΣΙΑ

Εἶναι ὄντως καταπληκτικὸ τὸ ὅτι ἡ Κόνιτσα, ἡ μικρὴ αὐτὴ πολίχνη, τὴν ἐποχὴν ἐκείνην καὶ ἐπὶ Τουρκοκρατίας καὶ μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, παρουσίαζε ἀξιόλογη πνευματικὴ παρουσία.

Εἰς τὴν κορυφὴν τῆς πυραμίδος τῆς πνευματικῆς ἡγεσίας ἦσαν οἱ ἑκάστοτε Μητροπολῖται καὶ ἴδια ὁ Κωνσταντῖνος Ἀράπογλου ἀπὸ τοῦ 1899 ἕως τὸ 1905 καὶ ὁ Σπυρίδων Βλάχος.

· Ο Κωνσταντῖνος Ἀράπογλου ἦτο μεγάλης μορφώσεως καὶ ἔξαιρέτου ἥθους, δι’ ὃ καὶ βραδύτερον κατέλαβε τὸν Θρόνον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου.

Κωνσταντῖνος Ἀράπογλου
Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης

Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Κ. Α. ἀνεκαίνισθη τὸ Μητροπολιτικὸν
μέγαρον.

·Ο Σ π υ ρ ί δ ω ν Β λ á χ ος ἔζησε στὴν Κόνιτσα ἀπὸ τοῦ ἔτους 1906 ἕως τὸ 1916, δπότε μετετέθη εἰς τὴν Μητρόπολιν Ἰωαννίνων.

Σπυρίδων Βλάχος
Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης

·Η Μητρόπολις κατὰ τὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας ἦτο τὸ πνευματικὸν κέντρον τῆς Κονίτσης. Ἐκεῖ συνεδρίαζον ὑπὸ τὸν

Μητροπολίτην οἱ πρόκριτοι καὶ ἐλαμβάνοντο ἀποφάσεις γιὰ τὴν καλὴν λειτουργίαν τῶν Ἑλληνικῶν σχολείων τῆς περιφερείας τῆς Μητροπόλεως, γιὰ τὰ ζητήματα τῶν ναῶν καὶ ἰερέων καὶ τὰ γενικώτερα θέματα ποὺ ἀφοροῦσαν τὸν Ἑλληνικὸν πληθυσμό. Ἐκεῖ ἔργα θμίζοντο καὶ ἐδικάζοντο θέματα τῆς οἰκογενειακῆς καταστάσεως τῶν ὑποδούλων.

Μέσα στὴ Μητρόπολι δργανώθηκε καὶ ἀπὸ ἐκεῖ διευθύνετο τὸ Μοναστῆρι τῆς Βελλᾶς, ποὺ ἦταν φυτώριο ἰερέων καὶ διδασκάλων, ποὺ καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ θὰ συντελοῦσαν στὴν κραταιώση τοῦ ἔθνικοῦ φρονήματος τοῦ ἀκραιφνοῦς Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ ὅχι μόνον τῆς Ἐπαρχίας μας ἀλλὰ καὶ τῆς Βορείου Ἡπείρου.

Ἡ Μητρόπολίς μας στὸν καιρὸν τῆς Τουρκοκρατίας εἶχε ἐκτεταμένην περιφέρειαν περιλαμβάνουσαν ἐκτὸς τῆς Ἐπαρχίας Κονίτσης καὶ τὰς τοιαύτας Πωγωνίου, τμῆμα Ζαγορίου καὶ Κουρέντων, ἔφθανε δὲ μέχρι τὴ Ζίτσα καὶ τὸ Λεσκοβίκι.

Ο Σπυρίδων ἥτο θαρραλέος καὶ ἐπιβλητικός, δι' ὃ καὶ προκαλοῦσε τὸν σεβασμὸν καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν Τούρκων. Εἶχε ως σωματοφύλακα φουστανελλοφόρον, τὸν περίφημον Σουλιώτην Πέτρον, ὃ δοποῖος ἔγκρίσει τῶν Τουρκικῶν Ἀρχῶν δπλοφοροῦσε γιὰ τὴν προστασία τοῦ Δεσπότη.

Εἶναι πολυσχιδὴς ἡ δράσις τοῦ ἔξαιρέτου τούτου ἰερωμένου — ὅστις διαδοχικῶς ἐλάμπουνε τὸν θρόνον τῶν Ἰωαννίνων καὶ τῶν Ἀρχιεπισκοπικὸν τῶν Ἀθηνῶν — ὥστε νὰ μὴ εἶναι δυνατὸν νὰ παρουσιασθῇ ὀλοκληρωμένη ἡ προσωπικότης του εἰς τὸν περιορισμένον χῶρον τῆς παρούσης πραγματείας. Ἄλλοι, ἵκανότεροι ἡμῶν, ἔχουν σκιαγραφήση τὴν μεγάλην ταύτην Ἡπειρωτικὴν φυσιογνωμίαν καὶ παρουσίασαν τὸ πολυσχιδὲς ἔθνικόν, κοινωνικὸν καὶ ἐκκλησιαστικὸν αὐτοῦ ἔργον.

Ἡμεῖς θὰ τονίσωμεν ὅλως ἴδιαιτέρως ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν καθ' ἓν οὗτος ἐποίμανε τὴν Ἐπαρχίαν μας, καὶ ἴδιως κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Τουρκοκρατίας κύρια αὐτοῦ ἔργα ἦσαν ἡ μέριμνα διὰ τὴν λειτουργίαν ἐλληνικῶν σχολείων εἰς δλας τὰς κοινότητας, ἡ ἀποστολὴ διδασκάλων ἐκ τοῦ ἰεροδιδασκαλείου Βελλᾶς εἰς τὴν Βόρειον Ἡπειρον καὶ ἡ πάταξις τῆς Ρουμανικῆς προπαγάνδας ἡ δοποία εἶχεν εἰσχωρήση τῇ ἀνοχῇ τῶν Τούρκων, εἰς τὰ Βλαχό-

φωνα χωριά, χωρὶς εύτυχῶς νὰ κατορθώσῃ νὰ ἀλλοιώσῃ τὸ ἔθνικὸ φρόνημα τῶν κατοίκων των.

Θὰ ἦτο παράλειψις δι’ ἐμὲ ἐὰν δὲν ἔφερνα εἰς φῶς μία πτυχὴ τῆς ἔθνικῆς δράσεως αὐτοῦ, ἡ δποία ἄλλως θὰ παρέμεινε ἄγνωστη. Πρὸ ἐτῶν ὃ ἀξέχαστος καὶ ἐκλεκτὸς Κονιτσιώτης Νίκος Τσάκας μοῦ διηγήθηκε τὰ κατωτέρω τὰ δποῖα καὶ μεταφέρω ἀκριβῶς ὅπως μοῦ τὰ εἶπε:

«Βρισκόμουνα στὰ Γιάννινα τὸ 1918 σὰν βοηθὸς τοῦ μακαρίτη Γεωργίου Χατζῆ ποὺ ἔβγαζε τὴν καθημερινὴ ἐφημερίδα «ΗΠΕΙΡΟΣ».

“Ἡρθε τότε στὴν Ἡπειρὸ μιὰ ἐπιτροπὴ ἀπὸ ἀντιπροσώπους τῶν Μεγάλων Δυνάμεων (Αγγλίας, Γαλλίας, Αὐστρίας καὶ Ἰταλίας) γιὰ νὰ ἔξετάσουν τὴν ἔθνικότητα τῶν κατοίκων τῶν χωριῶν τῆς Βορείου Ἡπείρου. Ἡ ἐπιτροπὴ συνοδευόταν ἀπὸ δημοσιογράφους διαφόρων κρατῶν. Ἐπρεπε νὰ πάη μαζί των καὶ Ἑλλην δημοσιογράφος. Ἀπὸ μέρους τῆς Ἑλλάδος ἐκπρόσωπος ἦταν ὁ Στρατηγὸς Δημήτριος Νότη Μπότσαρης.

Ἐπειδὴ ὁ μακαρίτης Γ. Χατζῆς βρισκόταν στὴ φυλακὴ γιὰ πολιτικοὺς λόγους, σὰν φανατικὸς βασιλόφρων ποὺ ἦτο, ἐκλήθην ἐγὼ ὡς διευθύνων τὴν «ΗΠΕΙΡΟΝ» νὰ συνοδεύσω τὴν Ἐπιτροπήν.

Ο Σπυρίδων — Μητροπολίτης τότε Ἰωαννίνων — εἶχε προετοιμάσει τὸ ἔδαφος ὥστε ὅχι μόνον νὰ ἀποδειχθῇ ἡ Ἑλληνικὴ συνείδησις τῶν κατοίκων τῶν χωριῶν ποὺ μιλοῦσαν τὴν Ἑλληνικήν, ἀλλ’ ἀκόμη καὶ τὰ χωριὰ ποὺ εἶχαν ἀνάμικτο πληθυσμὸ (Ἑλληνας καὶ Ἄλβανοὺς) νὰ δώσουν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι κατοικοῦνται ἀπὸ ἀκραιφνεῖς Ἑλληνας κατὰ τὸ μέγιστο ποσοστόν, ὥστε νὰ μὴ παραπλανηθῇ ἡ Ἐπιτροπὴ καὶ βγάλῃ συμπερσματα ἀντίθετα πρὸς τὸ πραγματικὸ ἔθνικὸ αἴσθημα τῶν κατοίκων.

Ἐδωσε καταλλήλως ἐντολὴν ὁ Δεσπότης στοὺς δασκάλους, τοὺς ἰερεῖς καὶ τοὺς προκρίτους τῶν χωριῶν τῆς Βορείου Ἡπείρου νὰ φρεσκοβάψουν τὰ σπίτια τους ἀσπρα, τὰ δὲ παράθυρα, τὶς πόρτες καὶ τὰ χαγιάτια μὲ ἀνοιχτὸ μπλὲ χρῶμα, δηλαδὴ μὲ τὰ χρώματα τῆς Ἑλληνικῆς σημαίας καὶ νὰ ἀναρτήσουν μεγάλες τανίες μὲ τὴ φράση «ΕΝΩΣΙΣ Ἡ ΘΑΝΑΤΟΣ». Νὰ παρουσιασθοῦν δὲ στὴν ἐπιτροπὴ παρὰ μονάχα ἐκεῖνοι ποὺ μιλοῦσαν ἔλληνικά, ἐπ’ οὐδενὶ δὲ λόγῳ οἱ διμιλοῦντες τὴν Ἄλβανικήν, ἔστω καὶ ἂν εἶχαν συνείδησιν ἀκραιφνῆ Ἑλληνικήν.